

RZECZPOSPOLITA POLSKA
Rzecznik Praw Obywatelskich

17 grudnia 1997 r.

RPO/263652/97/V/ST

TRYBUNAŁ KONSTYTUCYJNY

WARSZAWA

Wniosek

Rzecznika Praw Obywatelskich

Na podstawie art. 191 ust. 1 pkt 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. Nr 78, poz. 483) oraz art. 16 ust. 2 pkt 2 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz. U. z 1991 r. Nr 109, poz. 471)

wnoszę o

stwierdzenie niezgodności art. 75 ust. 3 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji (Dz. U. Nr 133, poz. 882) z art. 176 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

Zgodnie z art. 71 ustawy o komornikach sądowych i egzekucji, komornik odpowiada dyscyplinarnie w szczególności za: naruszenie powagi i godności urzędu, rażąco obrazę przepisów prawa, niewykonanie poleceń powizytacyjnych, wydatkowanie środków podlegających dokumentacji na działalność rażąco niezgodną z ich przeznaczeniem. Katalog kar orzekanych w postępowaniu dyscyplinarnym zawiera art. 72 ust. 1 ustawy. Należą do nich upomnienie, nagana, kara pieniężna do trzykrotnej wysokości najniższego przeciętnego wynagrodzenia w gospodarce narodowej, a także wydalenie ze służby komorniczej. Kara nagany oraz kara pieniężna pociąga za sobą utratę biernego prawa wyborczego do organów samorządu komorniczego na okres 3 lat od dnia uprawomocnienia się orzeczenia dyscyplinarnego. Natomiast kara wydalenia ze służby komorniczej pociąga za sobą zakaz wykonywania zawodu na okres 5 lat od dnia uprawomocnienia się orzeczenia dyscyplinarnego.

Uprawnienie do żądania wszczęcia postępowania dyscyplinarnego przeciwko komornikowi przysługuje Ministrowi Sprawiedliwości, prezesowi sądu, sędziemu - wizytatorowi, organom samorządu komorniczego oraz komornikowi - wizytatorowi (art. 74 ustawy).

Stosownie do art. 75 ust. 1 ustawy sprawy dyscyplinarne w pierwszej instancji rozpoznaje w składzie 3-osobowym komisja dyscyplinarna powołana przez Krajową Radę Komorniczą. Od orzeczeń komisji dyscyplinarnej stronom przysługuje odwołanie do sądu wojewódzkiego - sądu pracy i ubezpieczeń społecznych (art. 75 ust. 2 ustawy). Z art. 75 ust. 3 ustawy wynika zaś, że rozpoznając odwołanie sąd wojewódzki stosuje przepisy Kodeksu postępowania cywilnego o apelacji. Jednakże od orzeczenia sądu wojewódzkiego nie przysługuje kasacja.

Przedstawiony stan prawny wskazuje, iż zawarte w ustawie o komornikach sądowych i egzekucji przepisy dotyczące odpowiedzialności dyscyplinarnej komorników realizują wynikające z art. 45 Konstytucji RP powszechne prawo do sądu. Realizacja tego prawa następuje poprzez możliwość wniesienia przez stronę odwołania od orzeczenia komisji dyscyplinarnej do sądu woje-

wódzkiego - sądu pracy i ubezpieczeń społecznych. Zrealizowane zostaje w ten sposób także prawo strony postępowania do zaskarżania orzeczeń i decyzji wydanych w pierwszej instancji (art. 78 Konstytucji RP). Realizacja tego ostatniego prawa nie jest jednak tożsama z realizacją konstytucyjnej zasady instancyjności postępowania sądowego. Z art. 176 ust. 1 Konstytucji RP wynika bowiem, że postępowanie sądowe jest co najmniej dwuinstancyjne.

Dlatego też - zdaniem Rzecznika Praw Obywatelskich - treść art. 75 ust. 3 ustawy o komornikach sądowych i egzekucji należy oceniać na tle wskazanego powyżej art. 176 ust. 1 Konstytucji RP. Ocena taka jest uprawniona zwłaszcza ze względu na okoliczność, iż kwestionowany art. 75 ust. 3 ustawy wszedł w życie w dniu 30 listopada 1997 r., a więc już pod rządami Konstytucji RP.

Jak już wskazano, zgodnie z art. 75 ust. 3 ustawy rozpoznanie przez sąd wojewódzki odwołania od orzeczenia komisji dyscyplinarnej następuje na podstawie przepisów Kodeksu postępowania cywilnego o apelacji. Od orzeczenia sądu wojewódzkiego nie przysługuje zaś kasacja. Oznacza to, iż orzeczenie sądu wojewódzkiego wydane w wyniku rozpoznania odwołania od orzeczenia komisji dyscyplinarnej staje się prawomocne już z chwilą wydania. Omawiane orzeczenie sądu wojewódzkiego, pomimo, iż jest efektem odwołania strony od orzeczenia komisji dyscyplinarnej, wydanego - jak mówi ustawa (art. 75 ust. 1) - w pierwszej instancji, nie jest orzeczeniem w toku instancji. Sąd wojewódzki rozpoznaje bowiem sprawę jako sąd pierwszej i zarazem ostatniej instancji.

Art. 176 ust. 1 Konstytucji RP stawia tymczasem postępowaniu sądowemu wymóg co najmniej dwuinstancyjności. Przy czym przez postępowanie sądowe w rozumieniu art. 176 ust. 1 Konstytucji RP należy rozumieć postępowanie prowadzone przed sądem państwowym, a więc sądem określonym w Konstytucji RP. Chodzi tu więc o sądy, które sprawują wymiar sprawiedliwości w Rzeczypospolitej Polskiej. Art. 175 Konstytucji RP zalicza do tych sądów Sąd Najwyższy, sądy powszechne, sądy administracyjne oraz sądy

wojskowe, a w czasie wojny - sąd wyjątkowy. Inne organy orzekające nie są sądami w rozumieniu Konstytucji RP. Dlatego też orzeczenie komisji dyscyplinarnej powołanej przez Krajową Radę Komorniczą nie może być uznane za wydane w pierwszej instancji przez sąd. Oznacza to zaś, że w art. 75 ust. 3 ustawy ustawodawca zredukował postępowanie sądowe do postępowania jednoinstancyjnego.

W tym miejscu konieczne jest dodatkowo określenie wzajemnej relacji art. 78 Konstytucji RP oraz art. 176 ust. 1 Konstytucji RP. Z art. 78 Konstytucji RP wynika, że każda ze stron ma prawo do zaskarżania orzeczeń i decyzji wydanych w pierwszej instancji. Wyjątki od tej zasady oraz tryb zaskarżania określa ustawa. Ustawa może więc ograniczyć postępowanie do jednej instancji. Jednakże wobec kategorycznej treści art. 176 ust. 1 Konstytucji RP należy uznać, iż owe wyjątki wynikające z art. 78 zd. 2 Konstytucji RP wprowadzane ustawą nie mogą dotyczyć postępowania sądowego. Postępowanie takie w każdym przypadku musi być co najmniej dwuinstancyjne.

Wymóg dwuinstancyjności postępowania sądowego wynikający z art. 176 ust. 1 Konstytucji RP wszedł w życie w dniu 17 października 1997 r. Tymczasem kwestionowany art. 75 ust. 3 ustawy obowiązuje od dnia 30 listopada 1997 r., a więc został wprowadzony do obrotu prawnego już pod rządami Konstytucji RP. Wskazać zaś należy, iż dwuinstancyjność postępowania sądowego została zrealizowana w odniesieniu do sądownictwa w przepisach Kodeksu postępowania cywilnego oraz w przepisach Kodeksu postępowania karnego jeszcze przed wejściem w życie Konstytucji RP. W obowiązującym poprzednio porządku prawnym postępowaniem jednoinstancyjnym było natomiast postępowanie przed Naczelnym Sądem Administracyjnym (art. 57 ustawy z dnia 11 maja 1995 r. o Naczelnym Sądzie Administracyjnym - Dz. U. Nr 74, poz. 368 ze zm.). Dlatego też uwzględniając dotychczasową specyfikę sądownictwa administracyjnego w art. 236 ust. 2 Konstytucji RP został przewidziany 5-letni termin od dnia wejścia w życie Konstytucji do uchwalenia ustaw wprowadzających w życie art. 176 ust. 1 w zakresie

dotyczącym postępowań przed sądami administracyjnymi. W pozostałym zakresie, w związku z realizowaną w przepisach rangi ustawowej zasadą dwuinstancyjności, art. 176 ust. 1 Konstytucji RP wszedł w życie z dniem 17 października 1997 r. Stosowanie w tej części art. 176 ust. 1 Konstytucji RP nie zależy więc od wydania ustaw zwykłych (art. 236 ust. 1 Konstytucji RP).

Przedstawione powyżej uwagi prowadzą do wniosku, iż art. 75 ust. 3 ustawy o komornikach sądowych i egzekucji jest niezgodny z art. 176 ust. 1 Konstytucji RP.

W związku z powyższym wnoszę jak na wstępie.

/-/ Prof. dr Adam Zieliński